

Latviešu dzejnieks, prozaiķis,
publicists vecpiebaldzēns
Kārlis Skalbe

Bērnība un ģimene

- Dzimis 1879. gada 7. novembrī Vecpiebalgas “Incēnos” kalēja, liela grāmatnieka Jāņa Skalbes ģimenē.
- Māte – dzīvespriecīga, atjautīga, dedzīga dziesmu mīlotāja, no viņas rakstnieks mantojis dziesmu garu.

Rakstnieka mājas Vecpiebalgā

- Dzimtie “Incēni”

- 1926.gadā uzceltā vasaras māja - “Saulrieti”

Izglītība

- 1887.-1890. gadam mācās Veļķu pagastskolā
- 1890.-1893. gadam Vecpiebalgas draudzes skolā
- 1895.- 1899. gadam bija laukstrādnieks, kolportieris, vēršu dzinējs, rakstveža palīgs.
- 1901.gadā pašmācības ceļā iegūst tautskolotāja tiesības.

Mūža mīlestība

- 1910. gadā Rīgā, Jāņa baznīcā salaulājas ar Lizeti Erdmaņa jaunkundzi, kurai 1904.gadā veltījis pasaku “Kā es braucu Ziemeļmeitas lūkoties”.
- Abu laulībā dzimuši dēls Jānis un meita.
- Vēlāk rakstnieks piedzīvojis arī mazdēla Andreja piedzimšanu 1936. gadā.
- LIZETE SKALBE – dzejnieka mūza un sargeņģelis. Viņu neparastajam mīlestības un dzīves stāstam veltīts Ingunas Baueres biogrāfiskais romāns "Lizete, dzejniekam lemtā" (2009.)

Viņu neparastajam mīlestības un dzīves stāstam veltīts Ingunas Baueres biogrāfiskais romāns "Lizete, dzejniekam lemtā" (2009.)

Patriotisms

- K. Skalbe ir patriots, kurš sirdī lolo Latvijas brīvību, jau 1905. gadā piedalās mītiņos, aizstāvēdams Latvijas autonomijas ideju.
- 1916. gadā piedalās Nacionālās padomes darbā Valkā.
- 1917. gadā raksta: “Nemiet sev paši zemi, kuru mūsu tēvi ir pirkuši ar saviem asins sviedriem un celiet tur taisnīgāku valsti, nekā tā, kura tagad iet bojā. Lai dzīvo brīva Latvija!”
- Viņš ir līdzdarbojies Latvijas Republikas dibināšanas akta sagatavošanā.
- Darbojies Tautas padomē, Satversmes sapulcē.
- Bijis 1. un 4. Saeimas deputāts.
- Ierosinājis Latvijas naudas zīmes nosaukt lats un grasis.
- Rīgā, Brīvības pieminekļī iekalti Skalbes veltījuma vārdi: “Tēvzemei un Brīvībai!”
- Dibinājis žurnālu “Kāvi”, korespondents laikrakstos “Dzimtenes Vēstnesis” un “Līdums”, “Jaunākās Ziņas”, žurnālā “Varavīksne”; žurnālu “Laiks”, “Jaunā Latvija” un “Piesaule” redaktors.

Lizete Skalbe

- Lizete Skalbe arvien turējusies sava ievērojamā vīra ēnā, čakli strādājusi, gādājusi par Kārļa un bērnu, vēlāk mazbērnu labklājību un arvien, arī atmiņās, centusies ievērot distanci, neuzspiest savu lomu un nozīmi, bijusi laimīga – ne tikai jaunībā, kopā ar sava mūža mīlestību, bet arī trimdā. Nodarbojās ar literatūru, kura bija viņas dzīves saturs, tulkoja ziemeļu rakstniekus. Andrejs Legzdīņš saka, ka viņa grāmatplauktā atrodās metrs viņas tulkotu grāmatu. Zviedrijā tika izdots vairāk viņas tulkojumu nekā Rīgā tajā pašā laikā. Viņa arī sagatavoja K. Skalbes Kopotos rakstus izdošanai Daugavas apgādā

Darbi

- 1896. - laikrakstā “Balss” publicēts viņa dzejolis “Sapnis”.
- 1898. – pirmā grāmata – dzejojums “Pie jūras”.
- 1902. dzejoļu krājums “Cietumnieka sapņi”, 1904. – “Kad ābeles zied”.
- 1904. – pasaka “Kā es braucu Ziemeļmeitas lūkoties”
- 1905.- stāsts “Skaņas no tālumiem”.
- 1906. / 1907. – dzejoļu krājumi “Zemes dūmos” , “Veļu laikā”; pasakas un tēlojumi “Ezerieša meita”.
- 1909. – dzejoļu krājums “Emigranta dziesmas”.
- 1911./ 1912. – pasaku krājums “Pazemīgās dvēseles” ; dzejoļu krājumi “Sirds un saule”, “Sapņi un teikas”.
- 1913. – pasaku krājums “Ziemas pasakas” (arī “Kaķīša dzirnavas”).
- 1914. – dzeja un tēlojumi “Kara gleznas”, “Kurzemē”.
- 1924.- 1937. - pasaku krājumi “Pasaka par vecāko dēlu un citas pasakas”, “Mātes leģenda”, “Muļķa laime”, “Garā pupa”.
- 1923. – 1941. – dzejoļu krājumi “Pēclaikā”, “Vakara ugunis”, “Zāles dvaša”, “Klusuma melodijas”

Viesmīlība

- Rakstniekam piemīt viesmīlības tikums.
- Laime ir skatīšanās, sastapšanās un ceļošanas prieks.
- Viņš apveltīts ar prasmi iedziļināties dabā, sabiedriskajās norisēs un cilvēkā.

Draugi

- 1896. gadā sadraudzējies ar dzejnieku, žurnālistu Pēteri Blauu;
- 1898. gadā iepazinies ar rakstnieku Rūdolfu Blaumani, kurš vēlāk kļuva par literāro krusttēvu;
- 1901. – 1904. iepazinies un sadraudzējies ar rakstniekiem Antonu Austriņu, Jāni Akurāteru, Jāni Poruku, Lizeti Erdmani.

Laipnība

Aleksandra Čaka darbs “Kārlis Skalbe stāsta”

“Pirmo savu dzeju es uzrakstīju 12 gadu vecumā. Atminos, bija vasaras vakars. Es nācu mājās pār kalnu. Darbi jau rima. Kaut kur tālē rībēja rati, un tā man radās pantiņš:

Jau rati mājās ripo,
Un kurmis alā ierāpo.

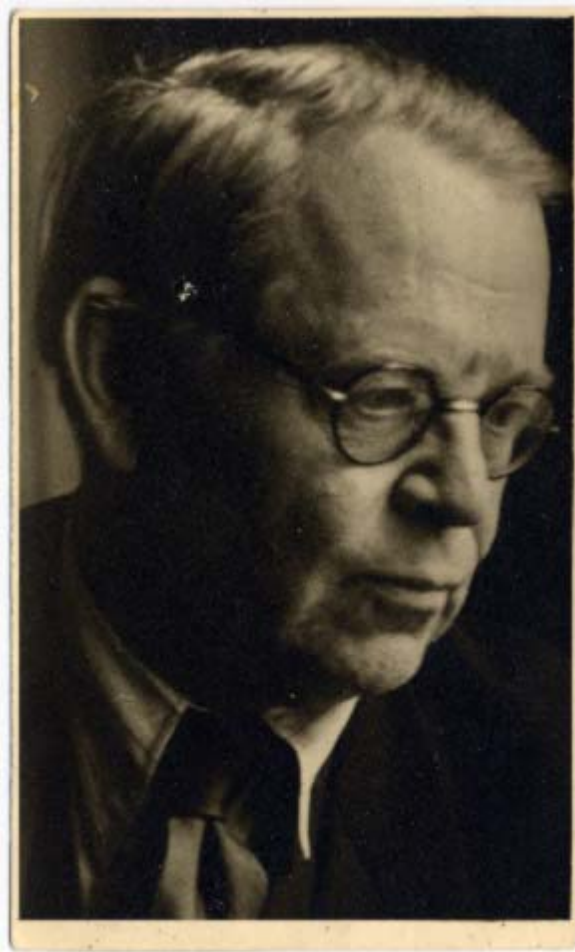
Par grāmatām man radās interese gluži mazam. Biju pavisam mazs puika un nepratu lasīt, bet vēriģi sekoju tam, ko lasa tēvs. Viņš katru dienu kavējās pie vienas vietas Bībelē- Zālamana mācītāja grāmatā. Klausoties es šo vietu iemācījos no galvas. Vēlāk atzīmēju vietu ar ogli. Tad viens pats, pašķīris smago, brūno Bībeli vaļā, lasīju no galvas, bet citiem šķita, ka lasu no grāmatas.

Mans tēvs bija liels lasītājs un arī stāstītājs. Atminos- pasmaida Skalbe un tā kā nogrimst sevī,- garajos ziemas vakaros mēs iekūrām istabas vidū uz kolona ugunsķuru. Tēvs sēdēja pie uguns un stāstīja pazīstamo pasaku “Viens jēģers gāja sloķu šaut”. Man bija pleķos šautene, un es soļoju apkārt ugunsķuram kā mednieķs. Mana māmuļa bija liela dziedātāja. Jau no pašā agra rīta dziedāja skaļi, tā, ka visa māja skanēja...”

Pēķšņi man prātā kā zvirbulis ieķauķas nebēdnība, un no mēles nospurdz ļautājums par mīlestību.

“Jā, kā tad, pirmo reizi es iemīlēķos ļoti aģri. Tas notīķa vēl pamatsķolā. Mana pirmā mīlestība bija skolniece no manis pašā ķlases. Bet es nepratu viņai savas ķūķas izteikt. Lai ķaut drusķu vērstu uz sevi viņas uzmanību, es lēķāju meitenēs priekķšā un rādīķu mēķi. Ko citu lai iemīlēķies ķuķa ķara?”

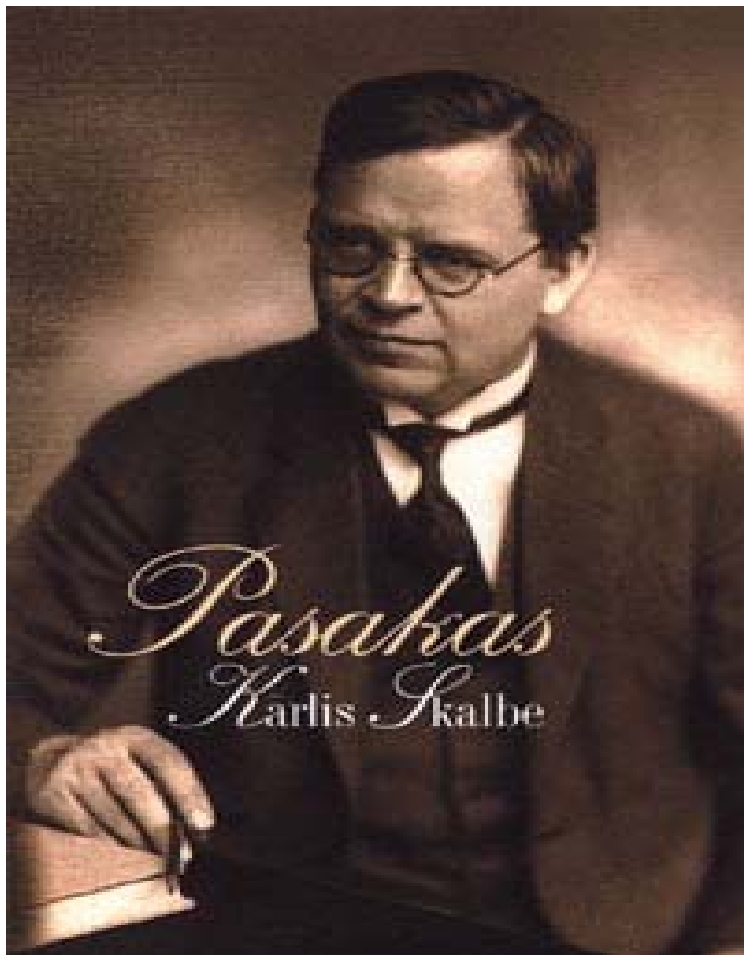
Kārlis Skalbe – pasaku burvis

Kārlis Skalbe – pasaku ķēniņš

- Skalbe apbrīnojami vienkārši prot pateikt būtiskas dzīves patiesības un vienkāršos vārdos uzbur veselu pasauli.
- Rakstnieku interesē cilvēka rīcības tikumiskie pamati: skaistums un sirdsapziņa, laime un nelaime, bēdas un prieks, pārdomas un izjūtas dabā, mīlestība un draudzība, iejūtība un līdzjūtība, izturība grūtībās.
- Sabiedrība kļūs labāka, ja katrs uzlabos SEVI – darīs tikai labu, vairos prieku.

Pasaka par zelta ābeli

- “Ir pusnakts stunda, kad brīnumi notiek. Šai stundā es mīlu lasīt vecā grāmatā. Daudz simtu gadu viņa ir gulējusi zemnieku istabā aizsijas un nokvēpusi dūmos...”

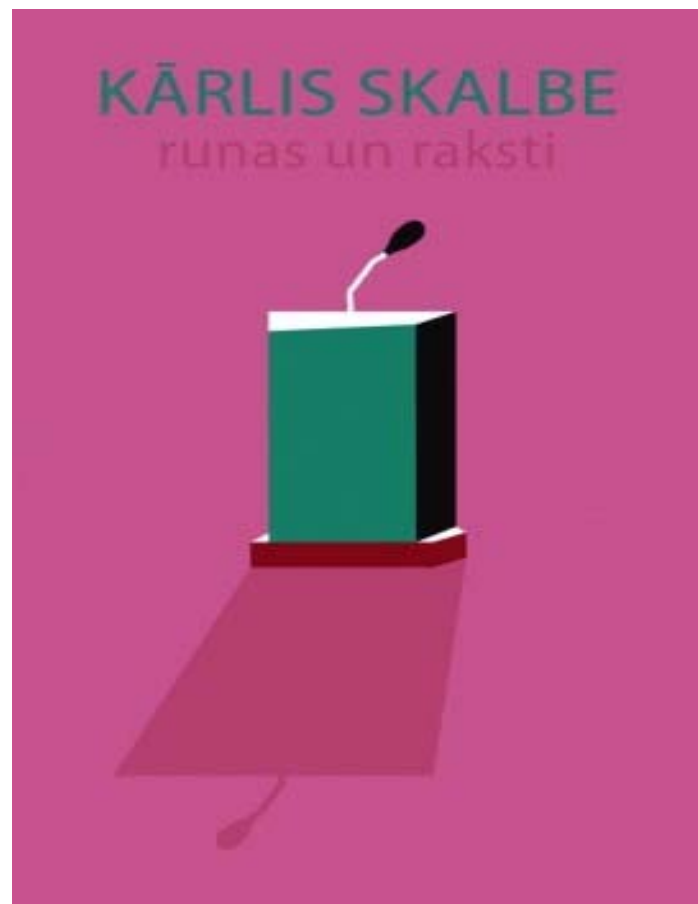
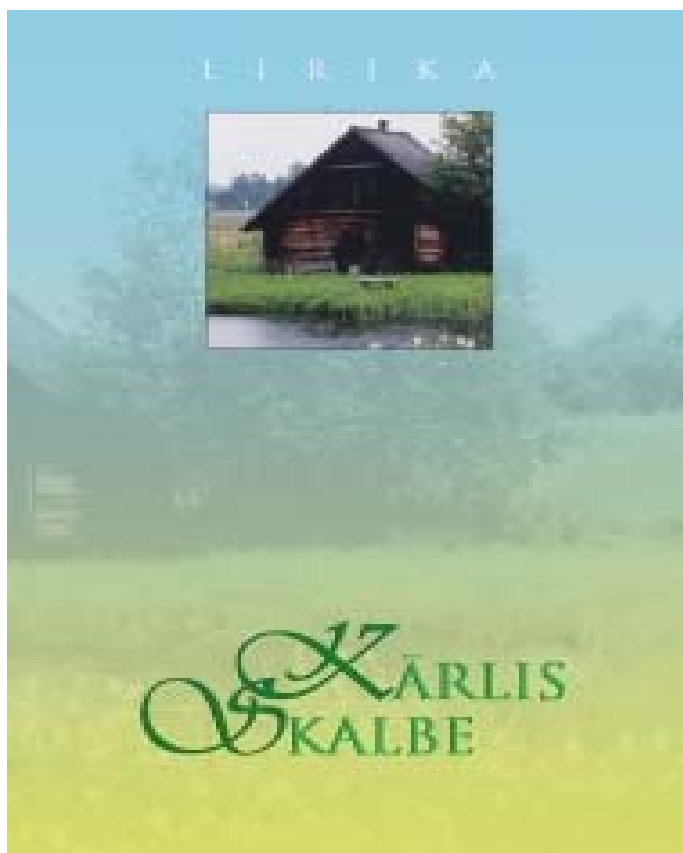
Pasakas, kuras neaizmirst.

Publicists, filozofs

- Godīgums pret tautu un cilvēciskums – mācības, ko sniedz Skalbe.
- Savus apsvērumus par Latvijas valsts politisko un tikumisko modeli izteicis grāmatā “Mazas piezīmes”(1920.)
- Mūsdienās izdota grāmata “Runas un raksti”.

Dzeja un publicitāte

Emigrācijā

- Jau jaunībā - 1906. gadā spiests emigrēt uz Zviedriju, Šveici, vēlāk Somiju un Norvēģiju, kur uzturas līdz 1909. gada beigām.
- 1911. – 1913. gadam apcietinājumā, kā žurnāla “Kāvi” redaktors.
- Smagākā projām došanās ir 1944. gadā, kad Skalbes un Medeņi 2 zirgu pajūgos sāk bēgļu ceļu cauri Latvijai uz Liepāju un no turienes uz Zviedriju.
- Svešumā pēc 9 mēnešiem rakstnieks Srafima slimnīcā Stokholmā aiziet mūžībā.

“Saulrietos” pārapbedīts 1992. gadā.

- Celiņš uz pēdējo atdusas vietu.
- K. Skalbes pēdēja atdusas vieta.

Kārlis Skalbe: Te mana dzimtene, ko appūš rudens vējš,
Mans mūža lauks, pret sauli nodzeltējs,
Te plašāk veras debess, kā jebkur,
Nekas še brīvo skatu neaiztur.
Un vakarā, kad sārti saule riet,
Kā taures skaņas ilgas tālu iet.

Rakstnieka darbu un ideju ceļi mūsdienās

- Tieši Kārļa Skalbes 130. jubilejas gadā Čehijā izdota grāmata, kurā čehu mākslinieks Jiržijs Vidra rakstnieka darbu "Mūžīgais Students un viņa pasaka" pārvērtis grafikas tehnikā izpildītā komiksā.
- "Izdejot pasaku" — šie vārdi trāpīgi raksturo Rēzeknes deju kopas "Dziga" izveidoto mūsdienu deju uzvedumu Par K. Skalbes pasakām - "Garā pupa".
- 2009. gada 7.novembra pēcpusdienā dzejnieka Kārļa Skalbes dzimtajās mājās Vecpiebalgas Saulrietos pirmo reizi izskanēja Jāņa Lūsēna sarakstītais dziesmu cikls "Zelta sirds", kurā izmantota Kārļa Skalbes liriskā dzeja .

“Skalbe man vienmēr saistās ar mīlestību pret Latviju, kuru es gribētu redzēt katrā cilvēkā,” stāsta Andrejs Legzdiņš – rakstnieka mazdēls.

Kas ir Laime?

***Laimes ir tik, cik katrs nes
savās krūtīs.***

***Laime ir apziņā, ka vari dzīvot,
nenodarot nevienam pāri, laime
ir būt citiem derīgam, laime ir
spēja mīlēt.***

LIKUMS PAR DARBĪBAS VĀRDIEM, KURU IZSKAŅAS IR **-ĪT, -ĪTIES, -INĀT, -INĀTIES**

Tiešajiem III konjugācijas darbības vārdiem, kam nenoteiksmē ir izskaņa **-īt, -ināt**, īstenības izteiksmes tagadnes daudzskaitļa 1. un 2. personas formu galotnēs lietojams garā patskaņa **ā burts**: *valdīt - valdām, valdāt, valdzināt - valdzinām, valdzināt*. Likums jāievēro arī vārda *zināt* formu izrunā un rakstībā: *zinām, zināt*. Tiem 3. personas galotnē ir **-a**: *valda, valdzina, zina*.

Piemērs: darbības vārds *gaidīt*.

Tipiska kļūda- es gaidu, Tu gaidi, ~~mēs gaidam, Jūs gaidat~~ (ar īso "a").

Pareizi: es gaidu, Tu gaidi, mēs gaidām, Jūs gaidāt (ar garo "ā").

Atgriezeniskajiem III konjugācijas darbības vārdiem, kuriem nenoteiksmē ir izskaņa **-īties, -ināties**, garais **ā** ir īstenības izteiksmes tagadnes daudzskaitļa 1. un 2. personas un abu skaitļu 3. personas formu galotnēs: *mainīties - maināmies, maināties, mainās; sasveicināties - sasveicināmies, sasveicināties, sasveicinās*. (Likums attiecas arī uz nelokāmo divdabi, kas beidzas ar piedēkli **-ām** vai izskaņu **-āmies**.)

Piemērs: darbības vārds *skatīties*.

Tipiska kļūda- es skatos TV, Tu skaties TV, ~~mēs skatamies TV, Jūs skataties TV~~.

Pareizi: es skatos TV, Tu skaties TV, mēs skatāmies TV, Jūs skatāties TV.

Pārējos tiešajos un atgriezeniskajos darbības vārdos šajās formās jārunā un jāraksta īsais a: *raudāt - raudam, raudat, izturēties - izturamies, izturaties, izturas*.

Datīvs (kam?) un akuzatīvs (ko?)

Man (**kam?**) patīk latviešu valoda un literatūra.

Es labprāt mācos latviešu valodu (**ko?**).

Latvārdu galotnes	a	e	as	es	s	š	is	us	i
Kam?	ai	ei	ām	ēm	am	am	im	um	iem
	Santai	Ilzei	skolotājām	skolniecēm	Rolandam	Mārtiņam	Vilim	Ingum	zēniem
Ko?	u	i	as	es	u	u	i	u	us
	Santu	Ilzi	skolotājas	skolnieces	Rolandu	Mārtiņu	Vili	Ingu	zēnus

	KO? AKUZATĪVS <i>Ko es mīlu, ko es redzu?</i>	KAM? DATĪVS <i>Kam dāvināšu šokolādi?</i>
Viņš		
Jānis		
Draudzene		
Kaķis		
Aita		
Burunduks		
Vēstule		
Telefons		
Draugi		
Pudele		
Dators		
Gumija		
Galdi		
Mantas		
Skolotāja		
Skolotājs		
Māsa		
Brālis		
Zari		
Pagales		
Jaka		
Mēs		
Zane		
Marta		
Ansis		
Marts		
Viņi		
Skola		
Direktore		

MEITENE

ZEĶE

EZERS

GRĀMATA

OGA

MAMMA

TELEFONS

VĚJŠ

PUISIS

ZĒNI

AKMEŅI

ĒDIENI

BURUNDUKS

ZEMENES

KLEITAS

MEITENES

DZIESMU LEJA

SKATUVE

PLUDMALE

MEŽŠ

ĚDAMZĀLE

KORIS

DEJOŠANA

BUMBA

LIEVENIS

GLEZNAS

GALERIJA

KALNS

UGUNSKURS

SAULGRIEŽI

OZOLI

KALNIŅI

BUMBA

KALNS

LIEVENIS

GLEZNAS